

รายงานการสำรวจธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก
หมู่ ๖ บ้านดงต้อม ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

คณะสำรวจ

๑.นายกิตติพงษ์	สนเล็ก	นักโบราณคดี ชำนาญการ
๒.นางสาวพิกุล	สมัครไทย	นักโบราณคดี ปฏิบัติการ
๓.นายสงวนศักดิ์	งามผิวเหลือง	พนักงานขับรถยนต์
๔.นายมงคล	เพ็งสมภาร	นายก อบต.ผาตั้ง

เรียบเรียง : นางสาวพิกุล สมัครไทย

ถ่ายภาพ : นายกิตติพงษ์ สนเล็ก

เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ ๕ / ๒๕๕๖ กลุ่มโบราณคดี

สำนักศิลปากรที่ ๔ ขอนแก่น กรมศิลปากร

พ.ศ.๒๕๕๖

รายงานการสำรวจธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก

หมู่ ๖ บ้านดงต้อม ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

ที่ตั้ง

ตำแหน่ง LATITUDE $17^{\circ} 57' 43.9''$ N, LONGTITUDE $102^{\circ} 19' 10.7''$ E พิกัด UTM
ที่ ๔๘ Q ๐๒๑๖๑๐๕E, ๑๙๘๘๐๕๔N แผนที่ทหารมาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ ลำดับชุด L ๗๐๑๘
ระวาง ๕๔๔๔I พิมพ์ครั้งที่ ๑-RTSD (ระบบ Datum WGS ๑๙๘๔)

หรือ ระบบ Datum Indian ๑๙๗๕ ตำแหน่ง LATITUDE $17^{\circ} 57' 38.1''$ N,
LONGTITUDE $102^{\circ} 19' 23.7''$ E พิกัด UTM ที่ ๔๘ Q ๐๒๑๖๕๒๖E, ๑๙๙๗๗๒๙N

การเดินทางเข้าสู่แหล่ง

เริ่มต้นเดินทางโดยรถยนต์บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอสังคม มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามทาง
หลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑ ระยะทาง ๑๒.๕ กิโลเมตร ถึงหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง (อยู่ตรงข้ามกับ
น้ำตกธารทอง) กลับรถบริเวณหน้าที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง (มีป้ายบอกทางไปวัดผาตากเสื้อ)
ตรงไปประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร ถึงทางแยกให้ตรง (หากเลี้ยวขวาจะไปสู่วัดผาตากเสื้อให้ตรงไป)
ผ่านบ้านโนนพัฒนา ถึงหน้าโรงเรียนบ้านห้วยไซงัว ให้เลี้ยวซ้ายลงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตรงไปหมู่บ้านดงต้อม
(จากหน้าที่ทำการ อบต.ผาตั้ง - บ้านดงต้อม ระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร) เลี้ยวซ้ายไปตามทิศตะวันออกเฉียง
ใต้ประมาณ ๒ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปตามทางดินกลางสวนยางพาราประมาณ ๔ กิโลเมตร จะพบ
วัดภูผาดักตั้งอยู่เชิงเขาด้านล่าง จากนั้นขับรถตรงไปบนยอดภูผาดักเป็นระยะทางอีก ๒ กิโลเมตร
รวมเป็นระยะทางทั้งสิ้นประมาณ ๓๒.๕ กิโลเมตร

ประวัติการศึกษา

นายสุชัย ตั้งชูพงศ์ นายอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ได้แจ้งประสานมายังกลุ่มโบราณคดี
สำนักศิลปากรที่ ๙ ขอนแก่น แจ้งการพบโบราณวัตถุ โบราณสถานในพื้นที่อำเภอสังคม

วันที่ ๑๑ - ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ข้าพเจ้า พร้อมด้วยนายกิตติพงษ์ สนเล็ก นักโบราณคดี ชำนาญการ
และนายสงวนศักดิ์ งามผิวเหลือง พนักงานขับรถยนต์ ร่วมกับนายมงคล เพ็งสมภาร นายกองค์การบริหารส่วน
ตำบลผาตั้ง (หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔ ๗๔๒๐๔๖๑) ทำการสำรวจวัดภูผาดักในวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

สภาพทั่วไป

ภูผาดักเป็นภูเขาหินทรายยอดตัดมีความสูงประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง บนยอดภูเป็นลานหินทรายธรรมชาติตะปุ่มตะป่ำเป็นบริเวณกว้าง และปรากฏรอยโพรงบ่อลึกเรียกว่า กุมภลักษณ์ (Pot - hole) ขนาดใหญ่น้ำขัง ลักษณะดังกล่าวเป็นภูมิประเทศที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่เกิดจากน้ำได้พัดพา กรวดทรายหมุนวนในแอ่งเล็กๆ บนพื้นหินทำให้เกิดการขัดสีจนสีกร่อน¹ และจะขยายขนาดขึ้นเรื่อยๆ ตามเวลา ที่ผ่านไป

เดิมบริเวณยอดภูผาดักเคยมีพระสงฆ์ขึ้นมาจำพรรษา มีการปลูกสร้างอาคารชั่วคราวขนาดเล็กประมาณ ๒-๓ หลัง แต่เนื่องจากเส้นทางคมนาคมสัญจรที่ยากลำบาก ชาวบ้านจึงนิมนต์ให้ลงไปจำวัดบริเวณเชิงเขาด้านล่าง และสร้างอาคารเสนาสนะถาวรแล้ว

หลักฐานทางโบราณคดี

บริเวณลานหินหินทรายก่อนมาทางด้านทิศตะวันตกปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญได้แก่

๑. กองอิฐดินเผาซึ่งถูกนำมาก่อเรียงกันใหม่ ก้อนอิฐมีขนาดประมาณ ๒๕ x ๑๑ x ๔ เซนติเมตร

๒. บริเวณทิศเหนือของกองอิฐ ซึ่งอยู่ติดกันมีอาคารหลังคามุงสังกะสีประดิษฐานพระพุทธรูปสมัยใหม่ตั้ง บนฐานสี่เหลี่ยมกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔ เมตร แต่บนพื้นดินปรากฏเศษกระเบื้องดินขอกระจายตัวค่อนข้างหนาแน่นทั่วทั้งบริเวณ โดยแผ่นที่สมบูรณ์มีขนาดประมาณ ๒๓ x ๑๕ x ๐.๕ เซนติเมตร สันนิษฐานว่า ศาลาดังกล่าวน่าจะสร้างทับบนฐานอาคารเดิม ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารโถง โครงสร้างหลังคาเครื่องไม้ มุงด้วย กระเบื้องดินเผา (กระเบื้องดินขอ)

๓. ภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (Stoneware) สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ทรงแจกัน ผิวเรียบ ไม่เคลือบ ตกแต่ง ที่คอด้วยการวาดเส้นรอบคอภาชนะจำนวน ๓ เส้นเรียงกัน พบในศาลาประดิษฐานพระพุทธรูป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายกวาง อินแมน² ได้ความว่าเดิมบริเวณนี้เคยมีธาตุก่ออิฐลักษณะเหมือนกัน กับธาตุดำ ตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก ไม่ทราบว่าเป็น ผู้สร้างและสร้างในสมัยใด จนกระทั่งเมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ได้มีผู้มาซื้อทำลายธาตุองค์ดังกล่าว เมื่อได้มาพบ จึงได้ไปเก็บรวบรวมก้อนอิฐที่ถูกรื้อมาเรียงไว้บริเวณตำแหน่งเดิมดังเช่นลักษณะที่ปรากฏในปัจจุบัน ในระหว่างนั้น ก็ได้พบผอบสำริดบรรจุพระอิฐธาตุจำนวน ๔๗๙ องค์ บางส่วนตนได้เก็บไว้บูชาและบางส่วนได้แบ่งให้ผู้อื่นไปแล้ว

¹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภูมิลักษณะประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๔), ๒๑๓, ๒๓๑.

² นายกวาง อินแมน อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๔๔ บ้านดงตอง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

ข้อสันนิษฐานและการกำหนดอายุ

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบ สันนิษฐานว่าบริเวณยอดภูผาดักเคยมีการก่อสร้างอาคารและธาตุเพื่อบรรจุอัฐิของพระภิกษุหรือบุคคลสำคัญ และถูกทิ้งร้างไปเนื่องจากอยู่บนภูเขาสูงการคมนาคมสัญจรไม่สะดวก สำหรับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของธาตุองค์ดังกล่าวนั้นหากเทียบกับธาตุดำ ตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ ตามที่นายกว้าง อินแมน ให้ข้อมูลนั้น จะมีลักษณะดังนี้ คือ

“วัดธาตุดำ สร้างในสมัยพระเจ้าสิริบุญสารแห่งอาณาจักรล้านช้าง ต่อมามีการบูรณะโดยกรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พลเสพ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ เมื่อคราวยกทัพมาปราบเวียงจันทน์ พ.ศ.๒๓๖๙ และตั้งค่ายอยู่ทางด้านหลังวัด ธาตุดำก่อด้วยอิฐถือปูน ฐานล่างเป็นรูปแปดเหลี่ยมซ้อนกัน ๗ ชั้น องค์ระฆังเป็นรูปแปดเหลี่ยมสอบขึ้นด้านบน จากการขุดแต่งโบราณสถาน พ.ศ.๒๕๓๙ พบว่ามีแนวกำแพงอิฐอยู่ใกล้องค์ธาตุ แสดงว่าคงมีโบราณสถานอยู่ก่อนแล้วและมีการซ่อมแซมขึ้นใหม่ กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕ (พ.ศ.๒๓๐๐ - ๒๔๙๙)”³

ข้อมูลจากแผ่นพับขององค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง⁴ ระบุว่า วัดภูผาดักก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๐ เดิมทีเป็นวัดร้างเก่าแก่มาก่อน ด้วยเหตุมีผาล้อมรอบชาวบ้านจึงเรียกสั้นๆ ว่า “ภูผาดัก”

จากข้อมูลหลักฐานที่ได้ สันนิษฐานว่า ธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก น่าจะสร้างขึ้นโดยการจำลองแบบมาจากธาตุดำ ตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จึงน่าจะมียุอายุหลังจาก พ.ศ.๒๓๖๙ เป็นต้นมา

³ องค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง, ๗ สถานที่ท่องเที่ยว สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง, แผ่นพับ, มปท, มปป.

⁴ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น, ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียนอีสานบน, (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๔๕), ๑๐๐.

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ภูมิลักษณะประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๔.

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น, **ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียนอีสานบน**.

กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. ๒๕๔๕.

องค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง. **๗ สถานที่ท่องเที่ยว สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง**. แผ่นพับ, มปท, มปป.

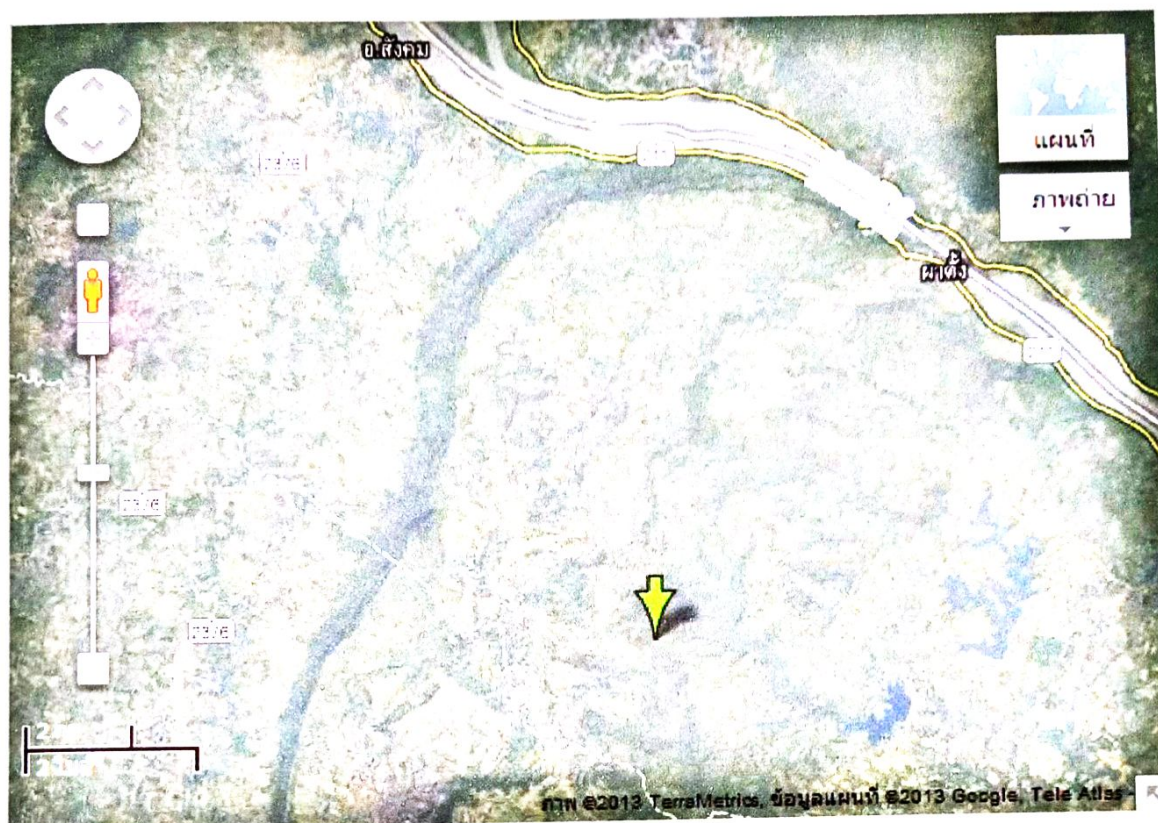
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง ธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก

ตำแหน่ง LATITUDE $17^{\circ} 57' 43.9''$ N, LONGITUDE $102^{\circ} 19' 10.7''$ E

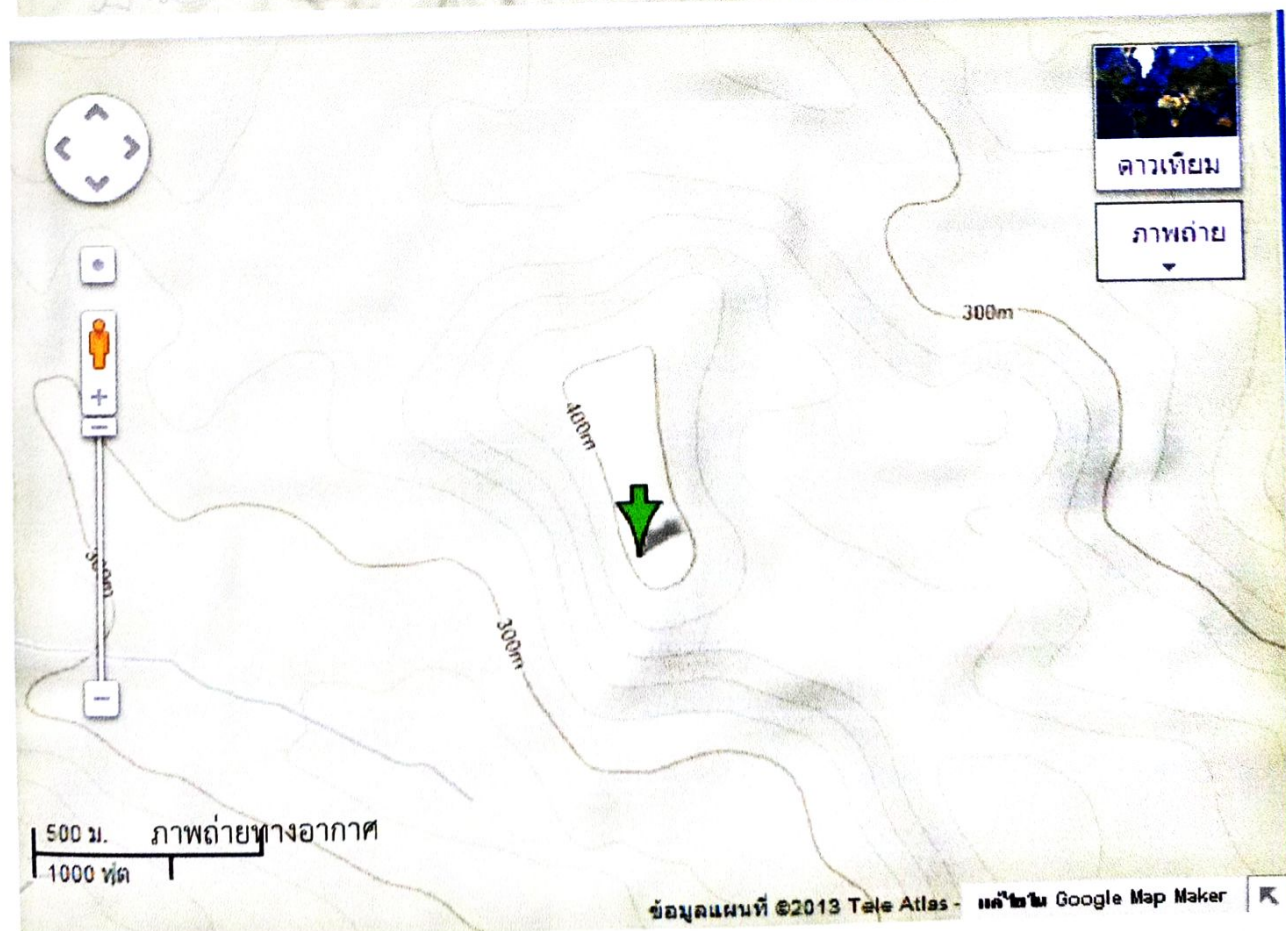
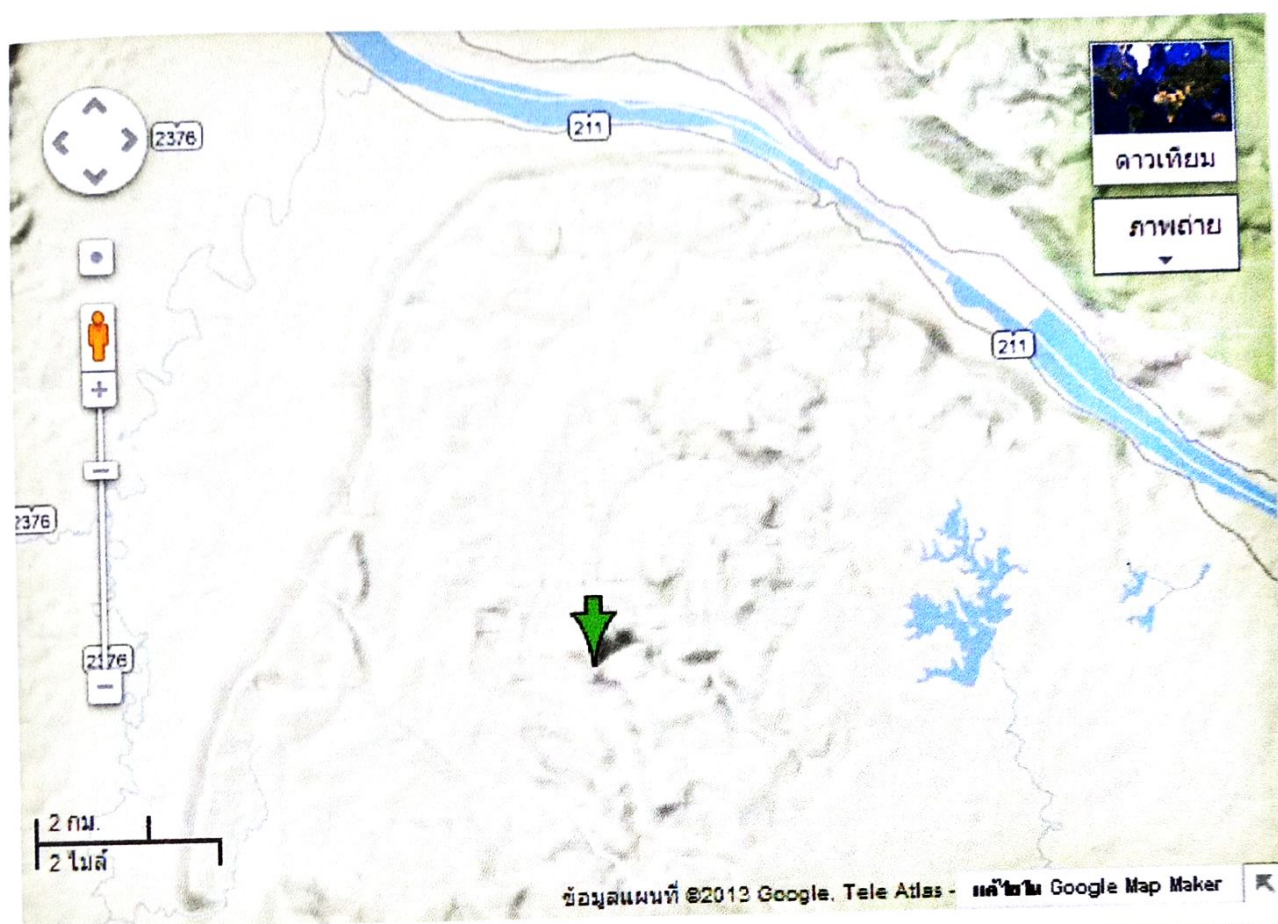
พิกัด UTM ที่ 48 Q 0216105E, 1888054N

แผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด L 7018 ระวัง 54441 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD (ระบบ

สูงประมาณ 303 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ภาพถ่ายทางอากาศแสดงตำแหน่งที่ตั้งของ ธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก
(www : maps.google.co.th)

แผนที่แสดงลักษณะภูมิศาสตร์ ของ ชาติ (ร้าง) วัดภูผาดัก
(www : maps.google.co.th)

แผนที่แสดงตำแหน่งเส้นทาง
 จากจุดเริ่มต้นบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอสังคม – ธาตุ (ร้าง) วัดภูผาดัก
 (www : maps.google.co.th)

ยอดภูผาดัก มีลักษณะเป็นลานหินทรายลักษณะตะปุ่มตะป่ำ

กุ่มลักษณะ (Pot - hole) ขนาดใหญ่ บนยอดภูเขาตัก

กองอิฐที่นายกว้าง อินแมน นำมาก่อใหม่บริเวณตำแหน่งเดิม

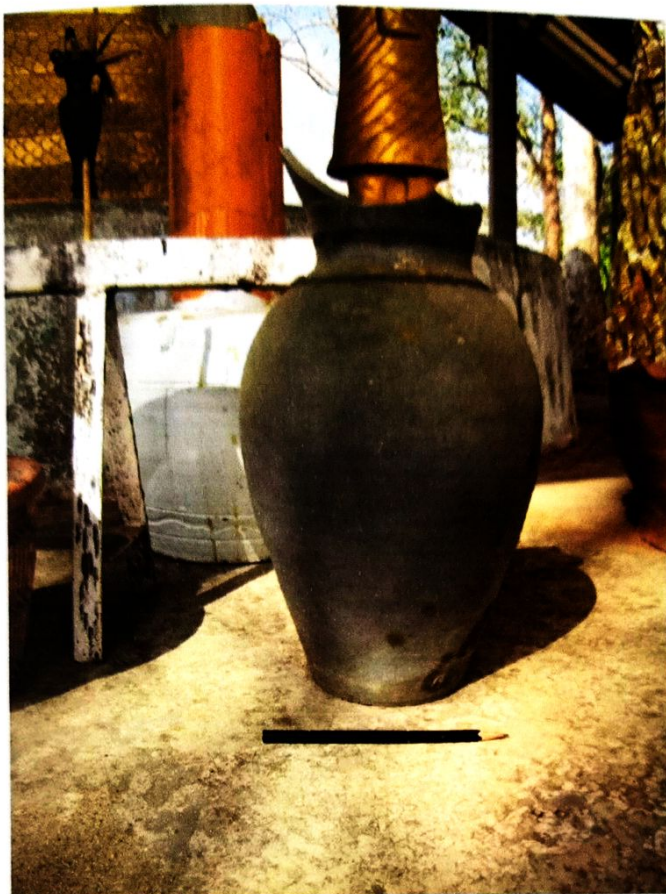
ศาลาประดิษฐานพระพุทธรูป สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างทับบนฐานอาคารเก่า

เศษอิฐและเศษกระเบื้องดินขอใต้ฐานซีเมนต์บริเวณศาลาประดิษฐานพระพุทธรูป

เศษกระเบื้องดินขอสำหรับใช้มุงหลังคา

ภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (Stoneware)
ทรงแจกัน
สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง

ที่มาของข้อมูล :

- (ชาย) นายกว้าง อินแมน อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๖ บ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย
- (ขวา) นายมงคล เฟื่องสมภาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง